PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
36013758	IES Laxeiro	Lalín	2024/2025

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Música	3º ESO	2	70

Réxime
Réxime xeral-ordinario

Contido

Páxina

Contido	Páxina
1. Introdución	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	17
4.2. Materiais e recursos didácticos	27
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	28
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	28
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	30
6. Medidas de atención á diversidade	30
7.1. Concreción dos elementos transversais	31
7.2. Actividades complementarias	32
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	32
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	33
9. Outros apartados	33

1. Introdución

A cultura e as expresións artísticas enténdense e serven como reflexo das sociedades pasadas e presentes. A música, como ben cultural, como linguaxe universal e medio de comunicación non verbal, constitúe un elemento de gran valor na vida das persoas. A súa repercusión supera a propia individualidade artística cara a outros campos do coñecemento, pois xa desde a antigüidade se establecen vínculos con outras manifestacións escénicas, como a danza ou o teatro. Na actualidade, estamos en contacto permanente con ela. Ademais, favorece o desenvolvemento integral do ser humano, intervén na súa formación emocional e intelectual, a través do coñecemento do feito musical como manifestación cultural e histórica, e contribúe ao afianzamento dunha postura aberta, reflexiva e crítica no alumnado.
O desenvolvemento tecnolóxico modificou considerablemente os referentes musicais da sociedade grazas á posibilidade dunha escoita simultánea de toda a produción musical mundial a través dos discos, da radio, da televisión, dos xogos electrónicos, do cinema, da publicidade, de Internet etc. Ese mesmo desenvolvemento tecnolóxico abriu, pola súa vez, novas canles para a interpretación e a creación musical, tanto de músicos profesionais coma de calquera persoa interesada en facer música.
A música contribúe activamente no desenvolvemento cognitivo, emocional e psicomotor do alumnado. Na súa vertente cognitiva, a atención, a percepción, a memoria, a análise, os elementos propios da linguaxe musical e a contextualización das producións musicais, xuntamente co traballo da parte máis física relacionada coa práctica vocal e instrumental, o desenvolvemento psicomotriz fino, a mellora da lateralidade, da respiración e da posición corporal son parte inherente do proceso de desenvolvemento da sensibilidade emocional, da empatía, do respecto cara á diversidade cultural, que se traballa a través da escoita activa, da creación e da interpretación musical.
Ademais, a materia de Música contribúe ao desenvolvemento de valores como o esforzo, a constancia, a perseveranza, a disciplina, a toma de decisións, a autonomía, o compromiso, a asunción de responsabilidades e o espírito emprendedor, innovador e crítico, que contribúen ao desenvolvemento integral da persoa.
A práctica musical mellora a memoria, a concentración, a atención, a psicomotricidade, a xestión das emocións, o fortalecemento da autoestima, as habilidades para enfrontarse a un público ou a capacidade para traballar en grupo.
A música potencia o desenvolvemento de capacidades como a comunicación oral e escrita, o pensamento matemático ou o coñecemento tecnolóxico e científico, que axudan á adquisición das competencias e, ademais, contribúe a un ensino integral e axuda na maduración do alumnado.
A materia de Música na educación secundaria obrigatoria fundaméntase e constrúese desde a área de Música e Danza na educación primaria. Agora desenvolveranse as capacidades e as competencias adquiridas nos cursos anteriores e afianzaranse os contidos aprendidos previamente polo alumnado.
Na educación secundaria obrigatoria, coa materia de Música preténdense atinxir os seguintes obxectivos: o primeiro, desenvolver a identidade e a recepción cultural; o segundo e o terceiro contribuír á autoexpresión a través da creación e da interpretación; o cuarto céntrase na produción artística e un quinto obxectivo focalízase especificamente no patrimonio musical e dancístico da Comunidade Autónoma de Galicia. O logro destes cinco obxectivos debe realizarse a partir dunha aprendizaxe baseada na práctica que lle permita ao alumnado experimentar a música e mais a danza.
Os criterios de avaliación da materia formúlanse como ferramentas para medir o nivel de adquisición das competencias atendendo aos seus compoñentes cognitivo, procedemental e actitudinal.
Pola súa parte, os contidos artícúlanse en tres bloques e integran os coñecementos, destrezas e actitudes necesarios para a consecución dos obxectivos da materia.
Baixo a epígrafe «Escoita e percepción» englóbanse aqueles criterios de avaliación e aqueles contidos que se consideraron indispensables para desenvolver o concepto de identidade cultural, a través da exposición a diferentes propostas audiovisuais que permitan o achegamento do patrimonio musical e dancístico como fonte de inspiración e coñecemento das posibilidades da arte e como medio de expresión de sentimentos e emocións.
O bloque de «Interpretación, improvisación e creación escénica» pretende a aprendizaxe de conceptos clave da linguaxe musical desde o entendemento da aula como un espazo dinámico no que o alumnado se sinta cómodo expresando as súas ideas, tanto a través da utilización meditada do seu corpo e dos instrumentos musicais, coma do uso libre de distintas linguaxes. O traballo baseado en proxectos grupais posibilitará descubrir a importancia de actitudes tales como a tolerancia e o respecto, a responsabilidade e o compromiso, así como a valoración da perseveranza necesaria para o dominio técnico de calquera instrumento. Este bloque de criterios de avaliación e contidos favorece no alumnado a posibilidade de sentir e de aprender a música a través da experiencia de ser músico.
Por último, baixo a denominación de «Contextos e culturas», preténdese unha aproximación aos diferentes xéneros e estilos musicais máis representativos do patrimonio musical. Con isto proponse un achegamento de maneira global e ordenada ás diferentes manifestacións musicais producidas ao longo da historia, tanto por mulleres coma por homes,

e que ofreza unha visión da importancia da arte como medio de expresión.
O desenvolvemento competencial da materia focaliza a adquisición dos contidos partindo dunha aprendizaxe baseada na práctica e no desenvolvemento de habilidades que lle permitan ao alumnado vivir a experiencia da música e da danza a través da interpretación, da creación e desde a escoita activa de diferentes propostas artísticas.
En virtude de mellorar as capacidades do alumnado, deseñaranse diferentes situacións de aprendizaxe que conteñan os contidos e que, desde unha visión global, permitan a aplicación dos coñecementos adquiridos previamente. A conexión con outras materias é, a priori, máis directa coa de Educación Plástica, Visual e Audiovisual, por compartir ambas as competencias de índole artística. Con todo, é posible establecer vinculacións co resto das materias do currículo, como por exemplo a relación matemática que subxace nas relacións rítmicas e estruturais, as calidades físicas do son, a relación entre a linguaxe e a música, a simbiose do texto e o idioma coas melodías ou a necesidade de coñecer a historia para entender o porqué das diferentes expresións musicais e dancísticas.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Analizar obras de diferentes épocas e culturas identificando as súas principais características estilísticas e establecendo relacións co seu contexto, para valorar o patrimonio musical e dancístico como fonte de gozo e de enriquecemento persoal.	2-3	3		1-2	3	1		1-2
OBX2 - Explorar as posibilidades expresivas de diferentes técnicas musicais e dancísticas, a través de actividades de improvisación, para incorporalas ao repertorio persoal de recursos e desenvolver un criterio de selección das técnicas máis adecuadas á intención expresiva.	1			2	1-3	1	3	3
OBX3 - Interpretar pezas musicais e dancísticas xestionando adecuadamente as emocións e empregando diversas estratexias e técnicas vocais, corporais ou instrumentais, para ampliar as posibilidades de expresión persoal.	1			2	1-3	1	1	3
OBX4 - Crear propostas artístico-musicais, de xeito individual ou grupal, empregando a voz, o corpo, instrumentos musicais e ferramentas tecnolóxicas para potenciar a creatividade e identificar oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional.	1		3	2	3	1	1-3	3-4
OBX5 - Coñecer, valorar e respectar o patrimonio artístico e musical de Galicia e da contorna, a través das achegas relevantes na cultura e na sociedade galegas, para apreciar a importancia do noso acervo dentro dos procesos de globalización.	1-2	2-3		1	1-3	1	3	1-2-3

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Antigüedade e Idade Media	Estudo da música occidental desde o período homérico ata finais do século XIV, tomando en consideración os principais fitos constitutivos ¿estrutural, estilística e funcionalmente¿ do feito musical neste lapso de tempo.	15	10	X		
2	Renacemento	O Renacemento é un movemento cultura nacido en Italia no século XV. Rapidamente alcanzou case toda Europa durante os séculos XV e XVI. Estaba baseado en recuperar os valores grecolatinos. Dentro da arte renacentista, a música sufriu importantes cambios nas súas características.	15	8	X		
3	Barroco	Durante o barroco apareceron algunhas das máis importantes formas musicais da historia musical como son a sonata, o concerto ou a xa mencionada ópera, ademais de dar lugar a músicos barrocos considerados moitos deles como os máis destacados da historia da música clásica, como veremos máis adiante. Doutra banda, cabe destacar que o barroco non só tivo influencia no ámbito musical, senón no resto de campos artísticos como a literatura, a pintura, a arquitectura, a escultura, o teatro, etc	15	12	X	X	
4	Clasicismo	O século XVIII foi un século de soterradas transformacións sociais. Baixo o controlado inmobilismo imposto polos réximes absolutistas europeos -baseados nunha desigual repartición de obrigacións e privilexios entre a nobreza, o clero e o terceiro estado¿ a sociedade experimentou o irresistible ascenso dunhas clases medias urbanas portadoras de novos valores e ideas baseados na razón, o mérito e a xustiza. A burguesía non foi só o principal motor do movemento ilustrado, os avances científicos ou a secularización da sociedade durante o século das luces, senón que desenvolveu novos códigos culturais que exerceron unha decisiva influencia na evolución dos estilos musicais e que a historiografía musical englobou dentro do concepto Clasicismo. Nesta unidade repasaremos a consolidación do estilo Clásico en relación con tres ámbitos socio-musicais: A música de cámara, as	15	10		X	

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
4	Clasicismo	sociedades filarmónicas, e a ópera popular.	15	10		X	
5	Romanticismo	A medida que a humanidade avanza na historia, os seus acontecementos bríndannos revelacións, puntos de reflexión, aprendizaxes que adquirimos ao interpretar o que nos sucedeu como sociedade e como individuos. A arte é un produto que reflicte os sentimentos e pensamentos de cada época e é por iso que podemos aprender moito da historia ao analizar os seus puntos de importancia e expresión. Nesta unidade, aprenderemos achega do romanticismo musical e as súas características.	15	14		X	X
6	Século XX	A música, cuxos recursos tradicionais foran explotados ata a saciedade polos autores románticos, busca abrirse novos camiños e romper co pasado. Gran cantidade de estilos vangardistas musicais iranse xustapoñendo no transcurso do século en busca da novidade e a experimentación, a través dun cambio estético que dará lugar ás composicións máis variadas. A aparición de novos xéneros como o jazz ou o rock e os seus derivados arrebatará á música culta o protagonismo, case exclusivo, do que gozara durante séculos. Aos poucos irase convertendo nunha música de minorías, allea ao éxito e aos intereses comerciais. Na segunda metade de século, a chegada da tecnoloxía alterará a forma de compoñer e interpretar a música. Por primeira vez na historia os medios electrónicos e informáticos terán unha función importante dentro do fenómeno musical.	10	9			X
7	Outras músicas	Música de España, Galicia e outras culturas.	15	7	X	X	X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Antigüedade e Idade Media	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época traballada.	PE	65
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Identificar os feitos históricos que inflúen nas manifestacións musicais.		
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Cometario de audicións.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época traballada.		
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Recoñecer as características principais do período.		
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.	TI	35
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Participar con acerto nas interpretacións propostas para esta unidade		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Identificar os feitos históricos e culturais que inflúen nas manifestacións musicais.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza.
- Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.
- A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical.
- Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade.

Contidos
- Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas. - Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións. - Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia. - Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
2	Renacemento	8

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época.	PE	40
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Identificar os feitos históricos e culturais que inflúen nas manifestacións musicais.		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.	TI	60
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Comentar as propostas musicais traballadas no período.		
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais do momento histórico correspondente.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza.
- Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.
- A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical.
- Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade.
- Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas.
- Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións.
- Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
3	Barroco	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época.	PE	50
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Comentar con vocabulario axeitado as propostas da unidade.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Relacionar as características da epoca proposta coa actualidade.		
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.	TI	50
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Participar con acerto nas interpretacións propostas para esta unidade.		
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Identificar os feitos históricos que inflúen nas manifestacións musicais.		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza.
- Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.
- A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical.
- Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade.
- Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas.
- Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións.
- Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
4	Clasicismo	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época.	PE	45
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais e a época actual.		
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Ler con fludez partituras sinxelas e adaptadas ao nivel.	TI	55
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Comentar as propostas da unidade cun vocabulario axeitado.		
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Participar con acerto nas interpretacións propostas para esta unidade.		
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Amosar actitude respetuosa no visionado ou escoita das porpostas da unidade.		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza. - Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.

Contidos
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia. - Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade. - A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical. - Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade. - Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas. - Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións. - Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia. - Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
5	Romanticismo	14

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época.	PE	40
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Ler partituras adaptadas ao nivel de xeito fluido.	TI	60
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Comentar con vocabulario axeitado as propostas da unidade.		
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Amosar actitude respetuasa no escoita das propostas da unidade.		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza.
- Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións.
- Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia.
- Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade.
- A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical.
- Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade.
- Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas.
- Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións.
- Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
6	Século XX	9

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Identificar os principais trazos estilísticos de obras musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, evidenciando unha actitude de apertura, interese e respecto na súa escoita ou no seu visionamento.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época traballada.	PE	25

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.5 - Comentar cun vocabulario apropiado as ideas, sentimentos e emocións propias que nos suxiran as propostas musicais estudadas, a través da audición, do visionamento ou da asistencia a eventos musicais.	Comentar cun vocabulario axeitado as propostas da unidade.		
CA1.3 - Explicar, con actitude aberta e respectuosa, as funcións desempeñadas por determinadas producións musicais e dancísticas, relacionándoas coas principais características do seu contexto histórico, social e cultural.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.	TI	75
CA1.4 - Ler partituras sinxelas identificando de forma guiada os elementos básicos da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Ler partituras adaptadas con fluidez.		
CA2.5 - Interpretar música a través da lectura de partituras do nivel adecuado, recoñecendo a través de guías cada elemento da linguaxe musical, con ou sen apoio da audición.	Participar con acerto nas interpretacións propostas para esta unidade.		
CA3.1 - Recoñecer os aspectos comúns de expresións musicais e dancísticas de épocas e culturas anteriores, valorando a súa proxección sobre a música e a danza actuais.	Establecer vínculos entre outras épocas e a actualidade.		
CA3.2 - Observar positivamente os aspectos estilísticos básicos de obras musicais e dancísticas en diferentes contextos e momentos históricos, mostrando unha actitude de consideración, atención e apertura na súa recepción, mediante a escoita ou o visionamento destas.	Amosar unha actitude respectuosa na escoita ou visionado das propostas musicais da unidade.		
CA3.3 - Expoñer, de forma atenta e respectuosa, as funcións asignadas a determinadas producións musicais e dancísticas, recoñecendo a súa conexión cos aspectos máis importantes do seu contexto histórico, social e cultural.	Recoñecer as funcións da música relacionándoas coas características principais.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza. - Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións. - Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia. - Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade. - A partitura. Identificación e aplicación de grafías, lectura e escritura musical. - Elementos básicos da linguaxe musical: parámetros do son, intervalos. Tonalidade: escalas musicais, a armadura e os acordes básicos. Texturas. Formas musicais ao longo dos períodos históricos e na actualidade. - Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas. - Historia da música e da danza occidental: períodos, características, xéneros, voces, instrumentos e agrupacións. - Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta,

Contidos
- atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia. - Principais composicións musicais de cada período histórico.

UD	Título da UD	Duración
7	Outras músicas	7

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Establecer conexións entre manifestacións musicais e dancísticas de diferentes épocas e culturas, valorando a súa influencia sobre a música e a danza actuais.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.	TI	100
CA1.6 - Identificar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe musical das obras propostas que constitúen o patrimonio artístico musical galego e da nosa contorna, con actitude de respecto.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza do patrimonio galego.		
CA2.1 - Participar, con iniciativa, confianza e creatividade, na exploración de técnicas musicais e dancísticas básicas, por medio de improvisacións pautadas, individuais ou grupais, nas cales se empreguen a voz, o corpo, instrumentos musicais ou ferramentas tecnolóxicas.	Participar con acerto nas interpretacións propostas para esta unidade.		
CA2.2 - Expresar ideas, sentimentos e emocións en actividades pautadas de improvisación, seleccionando as técnicas máis adecuadas de entre as que conforman o repertorio persoal de recursos.	Participar con acerto nas propostas para esta unidade.		
CA2.3 - Relacionar manifestacións musicais e dancísticas de distintos contextos e momentos históricos, recoñecendo a súa influencia sobre a música e a danza actuais.	Establecer vínculos das características máis importantes e os feitos históricos principais.		
CA2.4 - Empregar técnicas básicas de interpretación vocal, corporal ou instrumental, aplicando estratexias de memorización e valorando os ensaios como espazos de escoita e de aprendizaxe.	Participar con acerto nas propostas para esta unidade.		
CA2.6 - Interpretar con corrección pezas musicais e dancísticas sinxelas, individuais e grupais, dentro e fóra da aula, xestionando de forma guiada a ansiedade e o medo escénico e mantendo a concentración.	Interpretar as adaptacións das obras propostas deste período.		
CA2.7 - Planificar e desenvolver, con creatividade, propostas artístico-musicais, tanto individuais como colaborativas, empregando medios musicais e dancísticos, así como ferramentas analóxicas e dixitais.	Desenvolver con creatividade propostas artístico musicais.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.8 - Participar activamente na planificación e na execución de propostas artístico-musicais colaborativas, valorando as achegas do resto dos integrantes do grupo e descubrindo oportunidades de desenvolvemento persoal, social, académico e profesional.	Participar con acerto nas propostas da unidade.		
CA3.4 - Identificar as características culturais e sociais, así como os elementos propios da linguaxe musical das obras propostas que constitúen o patrimonio artístico musical galego e da nosa contorna, con actitude de respecto.	Recoñecer os trazos estilísticos máis importantes da música e danza da época traballada.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Obras musicais e dancísticas: análise, descrición e valoración das súas características básicas. Xéneros da música e da danza. - Voces e instrumentos: clasificación xeral dos instrumentos por familias e características. Agrupacións. - Compositores e compositoras, artistas, intérpretes e agrupacións internacionais, nacionais, rexionais e locais, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia. - Concertos, actuacións musicais e outras manifestacións artístico-musicais en vivo e rexistradas. - Mitos, estereotipos e roles de xénero transmitidos a través da música e da danza. - Normas de comportamento básicas na recepción musical e escénica: respecto e valoración. - Ferramentas dixitais para a recepción musical: diferentes soportes audiovisuais. - Estratexias de procura, selección e reelaboración de información fiable, pertinente e de calidade. - Principais xéneros musicais e escénicos do patrimonio cultural, con especial atención á Comunidade Autónoma de Galicia. - Repertorio vocal, instrumental ou corporal individual ou grupal de distintos tipos de música do patrimonio musical propio e doutras culturas. - Técnicas básicas para a interpretación: técnicas vocais, instrumentais e corporais, técnicas de estudo e de control de emocións. - Técnicas de improvisación guiada e libre. - Proxectos musicais e audiovisuais: emprego da voz, do corpo, dos instrumentos musicais, dos medios e das aplicacións tecnolóxicas. - A propiedade intelectual e cultural: formulacións éticas e responsables. Hábitos de consumo musical responsable. - Normas de comportamento e participación en actividades musicais e escénicas. - Ferramentas dixitais para a creación musical. Secuenciadores e editores de partituras. - Compositoras e compositores de cada período da historia da música desde unha perspectiva igualitaria e aberta, atendendo á composición na Comunidade Autónoma de Galicia.

4.1. Concrecións metodolóxicas

1. Xeneralidades
O modo en que se secuencian os obxectivos, contidos e criterios de avaliación, a función do profesorado, o papel atribuído á actividade do alumno/a, a distribución do espazo e do tempo, o agrupamento dos alumnos, etc. dependen especialmente de supostos teóricos e metodolóxicos que convén facer explícitos para que o deseño e o desenvolvemento curricular sexan o resultado dunha reflexión consciente a partir de intencións educativas.
As decisións que configuran unha proposta metodolóxica teñen os seus referentes básicos, por unha parte, na función social que se lle atribúe ao ensino (traducida na importancia relativa que se lles concede a uns contidos sobre outros) e, pola outra, na concepción que se posúe, non sempre explícita, sobre como se aprende e como se ensina.
Neste apartado vanse revisar estes referentes desde a perspectiva derivada dos obxectivos e contidos xa especificados.
Agrupamento na aula
A distribución do espazo é unha constante cando aparece a necesidade de traballar en equipo dentro da aula. En función do tipo de didáctica escollida á hora de planificar a sesión, é posible distinguir o grupo pequeno (empregado na instrución diferenciada) do grupo grande (máis propio do traballo en común e as explicacións da docencia). O grupo pequeno ten máis versatilidade que o grande, aínda que supón:
Unha especialización e separación de tarefas.
A existencia dunha persoa que exerza a coordinación no seo do seu grupo.
A supervisión xeral do grupo clase e particular do grupo pequeno e o traballo de cada un dos seus elementos por parte do profesorado.
Un mecanismo de posta en común.
A posta en funcionamento dunhas estratexias indutivas e de xestión axeitadas.
A separación de tarefas obriga á unha correcta planificación do traballo, así como a un coñecemento das capacidades dos e das discentes integrantes dos grupos formados. Cando o alumnado escolle a súa pertenza a un grupo determinado, é habitual que estes agrupamentos se realicen máis contando coas relacións persoais que seguindo as compatibilidades á hora de traballar. É necesario, polo tanto, que se produza unha correcta supervisión do profesorado con vistas a orientar ao alumnado no sentido de formar equipos realmente operativos, nos que todos poidan desenvolver as súas capacidades, extraer conclusións e que reforcen o sentido da aprendizaxe.
A coordinación debe ser exercida por unha persoa elixida polos demais membros do grupo, a ser posible de forma consensuada. As súas funcións son evidentes; segundo a actividade de que se trate abarcan dende o reparto do traballo e a asignación de tarefas ata a dirección ante a práctica vocal ou instrumental en grupo.
O control do profesorado implica a súa vez unha correcta distribución do alumnado no espazo, que lle permita moverse entre os diferentes grupos, así como unha avaliación máis pormenorizada.
A posta en común na nosa área ten (ademais dos tradicionais valores comúns ás outras, como o intercambio de opinións, o respecto ás opinións dos demais e a súa expresión, a corrección na fala, o vocabulario, a claridade de exposición e de síntese...) implica a posta en funcionamento de mecanismos que lles permitan un acercamento ante a práctica vocal, instrumental e de movemento ensaiada previamente en grupos pequenos.
Finalmente, a docencia deberá asumir o papel dinamizador e motivador, deseñando estratexias indutivas do pensamento e a acción, así como de xestión ante os resultados obtidos polo alumnado.
O traballo en grupo pequeno inflúe moi positivamente na consecución dos obxectivos propostos, tal e como foi estudado por Johnson. Seguindo a súa liña de investigación, e considerando as características inherentes á nosa área, podemos afirmar:
As situacións cooperativas producen un maior rendemento e produtividade cás competitivas, especialmente á hora de considerar a execución motriz (práctica instrumental, movemento...), a aprehensión de conceptos (música no tempo, linguaxe musical...), a formulación de opinións e solucións a problemas dados (investigación sonora, harmónica, improvisación...) e a memorización de conceptos (música no tempo, linguaxe musical, experimentación sonora, organoloxía...).
Aínda que en maior medida que no punto anterior, as situacións cooperativas son superiores ás individualistas, sempre que non se trate de aprendizaxes mecánicos previos, senón aplicados (resultaría pouco operativo tocar a voces a frauta doce sen controlar o mecanismo de emisión, dixitación, etc.).
O sentido de cooperación no seo do grupo con competición intergrupos amosa ser superior á competición interpersoal, especialmente nas tarefas de elaboración (confección de traballos, arranxos vocais ou instrumentais de unha mesma peza, construción de instrumentos...)
A competitividade intergrupos resulta ser moito máis beneficiosa para o equilibrio psíquico e o desenvolvemento das capacidades do alumnado que a competitividade individual, especialmente no caso de actividades mecánicas o de elaboración e cando o grupo é pequeno, o que o converte en extremadamente operativo.

Distribución de espazos
Todos os cursos recibirán, sempre que sexa posible, clase de música na aula específica, agás que debido ao carácter eminentemente procedimental da nosa materia, o comportamento do alumnado de cara ao coidado e respecto ao material da aula e/ou ao profesorado fagan preciso que as clases sexan de índole máis teórico e polo tanto teñan lugar na aula de referencia de cada grupo (nunca se dou este suposto).
Unido á cuestión do agrupamento, xurde o problema da distribución de espazos que afecta a dúas cuestións diferentes: de un lado, á elección e distribución do mobiliario, e por outro ao emprego do instrumental escolar.
Dunha atenta lectura do currículo de música despréndese a necesidade de variar de xeito habitual a distribución da aula, segundo a actividade a realizar, mantendo unha gran parte (ou incluso a totalidade) do espazo baleiro (movemento, baile, expresión corporal, con ou sen acompañamento instrumental asociado), ou unha gran ocupación nas de audición, frauta, etc.. En base a isto na aula de música hai cadeiras de pa, xa que permiten unha maior e máis rápida mobilidade e posibilitan por tanto a creación de diferentes ambientes e grupos dentro da aula, sendo ademais fáciles de pregar e gardar, ocupando pouco espazo.Contamos na aula con bancos de diferente tamaño, mais cómodos parar tocar os xilófonos e metalófonos, que polo seu tamaño non caben nas cadeiras de pa.
En canto ao instrumental empregado terase en conta que nos grupos pequenos pode ser preciso duplicar algúns deles, contando co equilibrio nos diferentes grupos instrumentais creados para o ensaio preliminar dunha peza. A necesidade dunha correcta distribución do número de compoñentes en cada un destes grupos, así como a de separar uns dos outros, trae como consecuencia a conclusión de que a aula de música debe ter unhas dimensións determinadas, nas que incide ademais o tipo de actividades desenvoltas nela.

2. Métodos didácticos
Todo método ou estratexia didáctica que empreguemos para levar a cabo os obxectivos que nos propoñamos debe responder á idea de facer da aprendizaxe algo que cobre vida, que faga que o alumno participe activamente no traballo de clase. Neste senso, haberá que facer unha análise das maneiras ou medios metodolóxicos máis axeitados, atendendo ás características do alumnado e ás competencias e habilidades do profesorado, para a consecución dos obxectivos educativos, sempre respectando os principios do construtivismo e da aprendizaxe significativa.
De acordo coas opcións adoptadas anteriormente sobre a maneira de organizar os contidos de aprendizaxe, haberá que definirse agora sobre a utilización de propostas metodolóxicas ben centradas na disciplina, ben con tratamentos interdisciplinares ou ben globalizadores (centros de interese, proxectos, investigación sobre o medio, etc.). O Deseño Curricular limítase a ofrecer algunhas orientacións xerais sobre como ensinar. Da súa análise e da perspectiva adoptada nesta programación dedúcense non obstante determinados criterios que se deben ter en conta:
Os enfoques globalizadores, pola cantidade e calidade dos vínculos que poden establecer entre contidos e entre estes e os coñecementos previos dos alumnos, son un medio idóneo para o ensino da música. O enfoque globalizado supón presentar os contidos da ensinanza resaltando as súas relacións e vinculándoos ao contexto habitual do alumno ou a outro contexto significativo. Nun tratamento disciplinar, teremos un enfoque globalizador cando a aprendizaxe dun contido non se realice por unha decisión máis ou menos arbitraria, senón cando se efectúe en función dunhas necesidades de coñecemento ou dea resposta a uns problemas máis amplos que os estritamente disciplinares, de maneira que o alumno poida outorgarlle un senso que lle permita proxectalo a outros contextos ou situacións problemáticas.
A intervención pedagóxica é decisiva e insubstituíble, e debe ter un carácter o máis individualizado posible xa que o seu obxectivo é adaptarse ás características persoais de cada alumno ou alumna. Importa acompasar o ritmo de aprendizaxe do grupo clase ao ritmo individual de cada alumno, planeando constantemente o apoio suplementario que se necesite en cada caso, segundo o indiquen as circunstancias. No campo das actividades que os alumnos realizan ou poden realizar, debemos utilizar prantexamentos individualizadores que posibiliten a actividade de cada alumno, centrándonos nas necesidades, intereses e motivacións que amosen. A presentación de alternativas de actividades sobre as que os alumnos escollen as que máis lles interesan é unha alternativa metodolóxica válida no senso de que desenvolven e manifestan aficións, gustos e intereses, e porque comproban o grao de aceptación das súas opinións e suxerencias. Este enfoque metodolóxico debe completarse con orientacións do profesor sobre aquelas actividades que máis lle conveñen a cada alumno en determinada situación. Por último, a través do traballo en grupo con asignación de responsabilidades individuais, o alumno mostra unha dedicación persoal sobre as tarefas realizadas no grupo e interioriza o valor da súa aportación ao esforzo común do grupo.
Paralelamente ao principio de individualización, do que se derivan moitas manifestacións pedagóxicas concretas, podemos falar de socialización como complemento necesario e fundamental. De nada sirve a atención á individualidade dos alumnos se non conseguimos unha integración no grupo clase no que se atopa.
Para elo é necesario fomentar certos hábitos, condutas e actitudes que estimulen un verdadeiro espírito de cooperación e colaboración grupal. Pola súa natureza, a ensinanza da música proporciona ocasións idóneas para a socialización: facer música xuntos implica coordinación e respecto polos demais membros do grupo. Pero ademais, para afondar neste obxectivo podemos utilizar distintas técnicas de dinámica de grupos (Mesa redonda, Debate,

Tormenta de ideas...).

Para o proceso de ensinanza aprendizaxe da música é fundamental ter en conta os recursos didácticos do entorno sociocultural e os recursos ou medios indirectos, como podan ser os medios audiovisuais. A correcta utilización do medio como recurso didáctico implica por parte do profesor un coñecemento profundo da comunidade e o entorno musical circundante. A asistencia preparada a concertos e actividades musicais e as visitas programadas implican unha concienciuda preparación para que podan resultar proveitosas didacticamente: deben ter un significado real para os alumnos, para o seu interese e as súas necesidades; deben ir encadradas dentro dun bloque temático e asociadas as experiencias que o alumno debe realizar; debe responder ós obxectivos previstos e os alumnos deben participar na súa preparación. A utilización dos medios audiovisuais, por outra banda, supón o uso dunha metodoloxía intuitiva moi axeitada para os alumnos, que poden ter acceso, ademais de a gravacións discográficas, ao coñecemento e visualización de feitos, procesos, lugares, obxectos e outras manifestacións da realidade musical que de outro xeito dificilmente poderíamos abarcar.

O profesor/ra é un axente motivador que, empregando estratexias didácticas diversas, consigue espertar o interese e a participación activa do alumno. Entre as estratexias básicas destacan: estimular a participación activa dos alumnos en clase; fomentar o traballo en grupo; evitar as sancións negativas polo fracaso e a falta de recoñecemento persoal polo éxito; procurar que o alumno interveña na planificación didáctica, por exemplo na súa preparación, opinando sobre a súa realización e dándolles a oportunidade de rexeitar ou aprobar actividades que se propoñan; invitar ao alumnado a participar na avaliación da súa aprendizaxe; coidar a forma de presentación da información, non abusando sempre da mesma vía de comunicación; empregar estratexias que fagan revivir nos alumnos os coñecementos anteriores para montar sobre eles a aprendizaxe dos novos coñecementos; espertar e desenrolar en todo momento a creatividade nos alumnos...

Ademais dos criterios anteriores, no proceso de ensinanza-aprendizaxe da música na ESO encontran aplicación diversos métodos didácticos coñecidos. A este respecto convén ter en conta que non hai métodos bos ou malos. A elección dependerá da calidade da axuda didáctica que se lle ofreza a cada alumno en cada momento, en función das súas necesidades e da posibilidade de acadar unha aprendizaxe significativa.

Os métodos a empregar son basicamente son seguintes:

método de proxectos

O método de proxectos prantexa ós alumnos situacións problemáticas para que intenten resolvelas de xeito creativo, estimulando así a imaxinación, a creatividade e a aplicación de experiencias anteriores; este método é ideal para interrelacionar toda a experiencia cognoscitiva, centrándose na resolución dun problema prantexado, desde tódolos ángulos posibles.

O método fundaméntase na necesidade de globalizar os programas, partindo da base de que na vida non hai materias, senón problemas que hai que enfrontarse e que implican a súa resolución. O prantexamento é, precisamente, partir dun problema e usar a aprendizaxe, a acción, para resolvelo.

Aprendizaxe por descubrimento

A tarefa de observar e rexistrar información de forma sistemática, información da que se podan extraer conclusións despois, é a base deste método, cuxa liña de traballo principal é non proporcionar directamente os coñecementos, senón máis ben ensinar ós alumnos a manexar o que xa saben para que eles mesmos podan aprender (descubrir), coa axuda do profesor, outras cousas.

Na aprendizaxe por descubrimento:

O contido principal a aprender non se da, tense que descubrir.

Require unha etapa de tanteo, anterior a captación do significado.

Por último, unha etapa de interiorización da información descuberta.

Nunha primeira fase o profesor presenta ós alumnos unha gran cantidade de datos que encerran en si unha serie de problemas. O alumnado comeza o seu traballo e o profesor o guía no mesmo, respectando os seus momentos de intuición para que sexa el/ela mesmo/a o/a autor/a da súa aprendizaxe. O profesor debe ser un instrumento de auxilio constante, axudando ao alumnado a resolver os erros nos que poda caer e aproveitándoos para comezar a estratexia intelectual destinada a descubrir as solucións ós problemas. Esa conduta constante do profesor como guía do que o alumnado aprende require do mesmo un coñecemento profundo das estratexias didácticas máis axeitadas e as habilidades intelectuais que os alumnos utilizan e manexan para reorientar constantemente o curso do seu descubrimento sen facilitar a súa solución.

Por outra banda, é fundamental que o profesor/ra propicie frecuentemente o éxito no descubrimento, para non extinguir a motivación que comporta. Por tanto, hai que partir dun descubrimento en dificultade crecente que faga fortalecer a motivación e adquirir experiencia no descubrimento de problemas.

O método da aprendizaxe por descubrimento non pode usarse como único método de traballo pola complicación que entraña, sendo recomendable unicamente para un determinado tipo de actividades nas que o método encaixe axeitadamente.

Método científico

O método científico parte de cinco etapas:

Prantexamento do problema: coñecemento dos feitos, detección dun punto escuro, redución e formulación do problema.
Construción dun modelo teórico: formulación de hipóteses.
Dedución das consecuencias.
Proba das hipóteses formuladas.
Introdución das conclusións na teoría preexistente e reaxuste do modelo establecido en base a elas.
Polas súas características, o método científico ten moita utilidade na nosa área, xa que a interacción teoría-práctica é continua e, dado o nivel de desenvolvemento dos coñecementos do alumnado, precisa enormemente unha base empírica.
Supoñamos, por exemplo, os conceptos de disonancia e consonancia, fundamentais á hora de entender a harmonía, a modulación, a xénese do acorde, a textura... os estilos musicais e a evolución histórica da música. A través do método científico o alumnado pode establecer criterios que lle permitan afondar nesa concepción inicial de consoante-disonante, ampliando a súa capacidade auditiva, e a comprensión da riqueza da harmonía; o xeito de aproximación a moitos tipos de acorde, que poden ser englobados na categoría de ¿disonantes¿ pasa, evidentemente, pola formulación da hipótese da resolución de tensións orixinadas na condución das voces e a súa resolución. A comprobación práctica nos instrumentos polifónicos, ou a través do conxunto vocal ou instrumental, serve de proba ás conclusións extraídas, o que posibilita unha reformulación continua do concepto de ¿disonancia¿, máis aproximado ao do noso século.
De igual xeito traballaremos a transmisión do son (espazos musicais, acústica arquitectónica...), os principios de produción do son nos instrumentos musicais (elaboración do proxecto, elección dos materias, construción...), a harmonía...

3. Principios metodolóxicos
Os principios que rexen a elaboración desta programación son os seguintes:
a) A actividade. Un método activo caracterizase polo prantexamento inicial de que as cousas se aprenden facéndoas. A actividade supón a posta en marcha dunha serie complexa de variables, que debido ao talante da nosa área poden ser corporais, intelectuais, espirituais, afectivas, sociais, e expresivo-comunicativas.
b) A unidade de teoría e práctica. A tradicional separación de ámbalas dúas non facilita a fixación do aprehendido no proceso de ensinanza e aprendizaxe. O xeito de mesturar a práctica e a teoría a través da actividade precisa dun principio de intervención educativa cuxa base debe ser a investigación persoal, por parte da docencia e dos e das discentes, individual ou grupalmente. No proceso de aprendizaxe, o alumnado deberá expresar as súas propias ideas, opinións, e valoracións, no marco dun prantexamento analítico, que obrigue a unha sínteses, e un debate aberto sobre elas, o que conleva o desenvolvemento da capacidade reflexiva, o sentido crítico e a capacidade analítica.
c) A atención personalizada. Dentro das lóxicas limitacións do sistema educativo polo número de discentes presentes en cada grupo, procurarase impartir unha educación personalizada. En todo momento a docencia terá en conta a dimensión individual e afectivo social de cada membro do grupo, a partires das súas capacidades.
d) A flexibilidade, evitando a excesiva rixidez no proceso de ensinanza aprendizaxe, facilitando cantas adaptacións fosen necesarias co fin de conseguir os obxectivos propostos, pero vixiando estritamente a temporalización, con vistas a cumprimentar o programa completo da materia. Para iso estableceranse as pautas de traballo docente necesario:
en horario extraescolar;
con supervisión directa do profesorado sobre o alumnado;
distribuíndo o traballo en equipos ou grupos con funcións moi concretas;
delegando as funcións docentes de control en coordinadores ou coordinadoras de cada equipo ou grupo, que comuniquen puntualmente á docencia dos avances ou problemas xurdidos.
e) A creatividade, mediante a inclusión de actividades (exercicios, traballos, prácticas, investigacións...) que estimulen o pensamento.
f) A socialización. Propiciarase un coñecemento vivencial da realidade cotiá a través dun:
contacto coa realidade cultural e as manifestacións artísticas musicais, mediante a asistencia a concertos de todo tipo, así como a exposicións relacionadas co campo musical e co son en xeral, estudios de gravación, e todo o que poda gardar relación coa presencia social da música;
prantexamento baseado no traballo de equipo, con actividades rexidas polo principio de participación en grupo.
g) A interdisciplinariedade. En todo momento se terá en conta:
un enfoque interdisciplinar, aproveitando os numerosos puntos de contacto co currículo das outras áreas;
a consideración dos contidos transversais como posible elemento motivador que conecte actividades concretas como un posible centro de interese;
que a música, polos seus elementos fisiolóxicos, afectivos e intelectuais, pode incidir notablemente na consecución dos obxectivos de etapa.
h) A globalización. A área de ¿Música¿ presenta uns Bloques de Contido cuxa conexión interna é máis que evidente. É

dicir, que a través do traballo duns incídese inmediatamente nos outros, formando unha unidade dificilmente separable en apartados. ao realizar a programación, partindo de determinados centros de interese, se terá en conta esa relación, baseándose na actividade a través da execución vocal, instrumental ou de movemento.

4 Atención á diversidade
No conxunto do aula pódense atopar diversos xeitos de pensar, vivir e comportarse. A falta de uniformidade entre os/as discentes obriga ao profesorado a idear unha serie de estratexias educativas. A diversidade do grupo pode deberse a factores de diversa índole:

4.1 De coñecementos.
Xa que algunhas persoas poden emprender estudos especializados de música (en Conservatorios ou Centros Autorizados de Música ou Danza, Escolas de Música ou de Danza ou, asistindo a academias, clases particulares¿).
Nestes casos coexistirían na aula persoas que practican xa cun instrumento de forma extraescolar con outras con coñecementos que se reducen ao aprendido durante a etapa da Educación Primaria e os correspondentes cursos de secundaria, co que isto supón de establecemento de niveis diferentes.
Centrándonos no alumnado de Conservatorio, se comezasen con oito anos en centros oficiais os alumnos de 2º, 3º e 4º da E.S.O. atoparíanse cursando segundo, terceiro e cuarto curso do Grado Profesional, respectivamente (en caso de non repetir ningún en ambos ensinos). Considerando esa posibilidade, e segundo marca a lei, poderían obter a convalidación da materia de ¿Música¿ (independentemente de que os estudos de réxime especial fosen de ¿Música¿ ou de ¿Danza¿, aínda que neste caso convalidarían, ademais, ¿Educación Física¿).
A diferenza de coñecementos afecta en gran medida aos contidos de índole funcional, especialmente no que se refire á linguaxe musical e á harmonía (que estudarían no centro especializado cando estiveran a cursar 3º e 4º da E.S.O., ao ser materia do terceiro e cuarto curso do Grado Profesional). No caso de estudar un instrumento de vento-madeira ou de percusión esta diferenza afectaría tamén á técnica instrumental, pois estarían moi por encima do resto en execución en frauta doce e instrumental Orff, respectivamente (sen ter en conta outras materias de interpretación en conxunto, como música de cámara ou orquestra).
Por iso, terase en conta o que supón esta diversidade do alumnado á hora de:
Asignar o instrumental escolar: mentres que en segundo e terceiro da E.S.O. o alumnado deberá familiarizarse coa orquestra Orff e todos deben traballar a frauta de bico, en cuarto curso recoméndase unha maior especialización instrumental, de maneira que cada membro do grupo se especializará nun instrumento en concreto; deste xeito se incentivará o seu interese cara á súa formación musical, respondendo en maior medida ás súas expectativas. Cando o instrumento elixido sexa de placas, procurarase que o alumnado rote, de maneira que interprete en todos os posibles (carillóns, xilófonos e metalófonos, e en todas as tesituras). En terceiro e cuarto curso contémplase o emprego de instrumentos cromáticos así como a utilización de tres baquetas (mantendo dúas nunha man) simultáneas. Se se decanta por continuar co emprego da frauta, elevarase de forma paulatina o nivel, de maneira que interpreten segundas voces, toquen oitava alta do escrito cando sexa posible, se introduzan no emprego de frautas doutras tesituras (sopranino, contralto ou tenor), ornamenten pasaxes, interpreten a só (ata coidando a articulación), improvisen... Estas medidas, sobre placas ou frautas, serán extensivas ao alumnado que, por posuír unha facilidade ou por avanzar de forma destacada na materia, poidan asumilas.
Se o alumnado estuda outros instrumentos que poden estar na aula (como guitarra ou piano) incorporaranse ao grupo instrumental con el, aínda que será conveniente que interpreten, algún día, cos escolares.
Pode ser interesante incorporar ao conxunto instrumental o instrumento que estudan; para iso, se elaborará o oportuno arranxo.
Ler partituras: en 2º e 3º curso da E.S.O., a necesaria incidencia na linguaxe musical pode causar monotonía no alumnado que xa a coñece, polo que se considerará a posibilidade de:
Realizar traballos en pequenos grupos, nos que este alumnado asuma a supervisión da aprehensión dos contidos correspondentes por parte dos seus compañeiros/as, ou ben a súa explicación, a escritura de obras ou motivos creados grupalmente, etc.
Deseñar actividades de ampliación sobre as de desenvolvemento realizadas de forma cotiá, que lles permitan aumentar os seus coñecementos sobre a linguaxe musical.
Coidar o emprego de niveis diferenciados á hora de referirse á escritura da música, de forma que a maioría do grupo poida comprender as explicacións, pero sen esquecer o emprego dunha linguaxe máis técnica para os que xa coñecen a linguaxe musical, con vistas a que non consideren os estudos de réxime xeral como de menor consideración, senón de natureza diferente aos de réxime especial.
Traballar en grupo: en determinadas actividades de aula (como as que se corresponden á creación musical, a lectura e escritura grupal, a interpretación vocal e/ou instrumental en pequeno grupo, a elaboración de coreografías...), o alumnado que xa posúe coñecementos sobre a materia aprenderá a teorizar ao ter que explicala aos demais, á vez que estes aproveitarán os seus coñecementos.
Polo tanto, estableceranse os grupos en base a criterios docentes e non sobre preferencias, rendemento, amizade

entre os seus compoñentes, etc., coidando que os grupos estean compensados, evitando que os que estudan música extraescolarmente formen un máis avanzado, potenciando a aprendizaxe cooperativo e o traballo grupal.
Avaliar: esta Programación Didáctica establece (como principio de valoración do traballo do alumnado) avaliar as aprendizaxes; partindo do detectado na avaliación diagnóstica (e non só o relativo aos coñecementos, senón á aptitude musical, e considerando sempre o grado de interese) polo que se valorarán os avances producidos en cada membro do grupo. Polo tanto, calquera persoa que progrese de forma destacada será puntuado de forma elevada. Seguindo este mesmo principio, o discente que por estudar música previamente non responda ás expectativas esperadas (trala realización das correspondentes actividades de ampliación deseñadas para el), non merecerá alcanzar o aprobado, por máis que os seus coñecementos previos puidesen situalo por encima do resto dos integrantes da clase. Avaliarase por tanto a aprendizaxe.

É conveniente que, simultaneamente ao deseño de actividades de ampliación, se elaboren nas de desenvolvemento actividades que permitan ao profesorado orientar, ao alumnado que desenvolve as de ampliación, mentres o resto está ocupado.
En terceiro curso da E.S.O. terase presente que os coñecementos previos que poidan adquirir fora do centro poden facilitar a execución e a lectura, pero non inciden nos conceptos a tratar, xa que estes baséanse en gran parte nos seguintes apartados:
A historia da música, non estudada polo alumnado nos ensinos de réxime especial, aínda que poden resultarlles próxima, debido a que recoñezan autores ou interrelacionen con comentarios realizados polo profesorado de instrumento nos ensinos de réxime especial.
A música étnica, que non se estuda nestes ensinos especializados ata o Grado Superior (e só nalgunhas especialidades, como nas de Etnomusicoloxía, Musicoloxía, ou Instrumentos da Música Tradicional e Popular).
A introdución que se fai da música urbana, que non se estuda nestes ensinos, dedicadas tan só á música culta occidental, así como á funcionalidade da música e a súa relación con outras linguaxes artísticas.
Ao igual que ocorre en terceiro curso, moitos dos contados de tipo conceptuais que se imparten en cuarto curso da E. S.O. non foron abordados polo alumnado que cursa estudios de réximes especial, como é o caso dos que se relatan a continuación:
As novas tecnoloxías aplicadas á música, teñen presenza en Galicia a través da materia Informática Musical no terceiro curso do Grado Profesional.
A música étnica.
estudio que se fai das distintas correntes da música popular urbana, que non se estuda nestes ensinos, centrados tan só na música culta occidental, así como á funcionalidade da música e a súa relación con outras linguaxes artísticas, como a música cinematográfica, a música publicitaria, a crítica musical, etc...

4.2 De aptitude
O que afecta á facilidade ante o fenómeno musical; considerando o principio de avaliar as aprendizaxes. Terase en conta o grado de aptitude do alumnado (detectado trala avaliación inicial), valorando o esforzo dos que menos facilidade mostran, sen que por iso se penalice ás persoas que presentan maiores aptitudes.
Poden mostrar habilidade ante a música, en xeral, ou ben ante un tipo concreto de actividades, por exemplo:
A práctica vocal: en segundo curso, a maior parte do alumnado está experimentando (ou acaba de sufrir) o fenómeno da ¿muda¿, polo que non adoitan ser demasiado receptivos ante a práctica coral. Isto vese agravado por un problema á hora de elixir o repertorio, que adoita estar afastado dos seus intereses. A programación incide no canto coral a través de cancións sinxelas a dúas voces e canons con vistas a solventar os problemas de falta de interese e de aptitudes ante o canto por parte do alumnado.
A práctica instrumental: neste campo si é factible atopar unha motivación destacada no alumnado. Os problemas vocais xa comentados son facilmente sustituibles coa práctica instrumental, pois o alumnado se decanta maioritariamente por este tipo de actividades.
O movemento: o alumnado de segundo e cuarto curso da ESO atopa gran atractivo na expresión corporal e a danza, sobre todo como liberación de enerxía e relación social. As persoas que posúan unha especial aptitude ante a danza poderán dirixir ás demais en actividades grupais. En terceiro da E.S.O., debido ao rápido crecemento do seu corpo, os adolescentes atópanse torpes coas actividades de movemento e danza, pois non controlan con precisión os movementos dun corpo en constante cambio.
A lectura musical: o interese do alumnado por ler música vén impulsado polo de interpretar obras de autores do seu preferencia.
A creación: adoita ir unida a outras aptitudes, sobre todo á mostrada ante a práctica instrumental.
A audición: habitual en persoas cunha educación musical moi consolidada ou ambiente favorable no seu fogar.

4.3 De actitude
Cun interese concreto, sexa cantar, tocar instrumentos, ler música, bailar...

Con gustos musicais diversos. Noutra orde de cousas, é habitual atopar na aula persoas con gustos musicais diferentes, ata contrapostos en canto a correntes estéticas. O profesorado mostrará sempre unha actitude de tolerancia e respecto.
O interese dos discentes pola materia debe ser observado pola docencia día a día, partindo das experiencias e prácticas que se fagan en cada sesión. O único control que resulta posible ante formulacións de tipo afectivo é unha medición a partir de afirmativo ou positivo (+) e negativo (-), contestando a unha serie de cuestións de tipo xeral e que tamén poden incluírse na ficha particular de cada discente ou ben como seguimento de todo o grupo. En todos os casos faise necesario valorar o grao de interese; os principios desta Programación Didáctica non parten da avaliación dos coñecementos, senón das aprendizaxes: partindo do detectado na avaliación diagnóstica, valoraranse os avances producidos, considerando o grado de aptitude e o interese mostrado.

4.4 Socio culturais
A música é un reflexo da sociedade que a produce, polo que o alumnado atoparase supeditado, en maior ou menor medida, á súa contorna sociocultural, dando lugar a distintas situacións ante a música dentro do aula.
O ambiente socio cultural afecta á familia, grupo de amigos e lugar onde vive:
A influencia da familia pode ser destacada, xa que a educación musical e a música escoitada no fogar pode decantar, en gran medida, o gusto musical do alumnado que se está a formar nesta etapa. Ao longo da E.S.O. introdúcese ao alumnado no coñecemento da chamada música culta occidental, o rock e jazz, diversas correntes da chamada música popular urbana, e a música étnica. É máis que probable que o alumnado xa escoite no ambiente familiar algún destes tipos de músicas, co que o seu interese e o grao de participación e intercambio de información pode ser maior.
Ademais, influiría a tradición musical familiar, que ata pode remontarse no pasado varias xeracións. O alumnado que chega ao centro provén de zonas moi ricas a nivel de música e danza tradicional: é frecuente que os seus avós/avoas fosen gaiteiros/as, pandereteiros/as, ou saiban bailar diferentes danzas tradicionais.
Para rematar, e en menor medida, afecta tamén a familia en canto ao poder adquisitivo e o orzamento destinado á cultura, que pode constituír unha barreira á hora de apoiar actividades extraescolares, asistencia a eventos musicais, profesores particulares ou, simplemente, ao comprar partituras, instrumental, soportes (discos, DVD...) ou aparellos reprodutores.
Mentres que o alumnado de 2º da E.S.O. está bastante influenciado polo grupo de amigos, tanto no modo de vestir e de comportarse como na música que escoltan, a influencia do grupo non é tan determinante en cuarto, máxime se consideran os contidos propios deste. A estas idades interésanse por outras músicas, máis aló das que lles ofrecen os medios, e teñen gustos propios e mellor definidos. É corrente que compartan amizades en base aos seus gustos musicais, co que isto pode ter de enriquecedor (segundo a música de que se trate). Neste sentido dende a docencia tratarase ao longo de cada curso de descubrir ao alumnado novas correntes e xéneros musicais para que o abano de posibilidades a escoller sexa o maior posible, coidando sempre o respecto polos gustos propios dos outros compañeiros.

ACTIVIDADES
A diversidade do alumnado da aula precisa do deseño de actuacións que cubran as súas diferentes necesidades e expectativas. As actividades que se propoñan deben ser:
Variadas, con vistas a satisfacer ao maior número posible de pareceres, o que aumentará a motivación do alumnado. Se debe procurar que a interiorización dun mesmo contido se leve a cabo dende distintas actividades; así, a docencia pode actuar no sentido de, non só variar os enfoques, senón de ofrecer actividades alternativas segundo o grupo de que se trate, sen que isto redunde negativamente na aprehensión dos contidos.
Globalizadoras, de maneira que na maior parte delas se traballen a audición, a lectura musical, a práctica vocal, instrumental e de movemento, o debate, a creatividade... Así se pode variar o enfoque segundo a diversidade do grupo.
Que permitan variedade de enfoques no relativo ao traballo grupal, desde as individualizadas ás de pequeno grupo e grupo clase, a realizar tanto escolar como extraescolar, de maneira que se favoreza a interacción e a cohesión grupal.
Axustables, é dicir, que posibiliten diferentes execucións, sexan como actividades de coñecementos mínimos (para alumnado con dificultades, ou ata como actividades de recuperación) de reforzo, ou de ampliación.
Baseadas na aprendizaxe cooperativa, e non na competitiva, de maneira que a diversidade actúe como motor, producíndose unha interacción motivadora na que o traballo de cada cal contribúa á consecución dun logro final.
Suscitadas cunha actitude aberta e positiva por parte do profesorado, que deberá ter a capacidade de variar lixeiramente as propostas ante situacións creadas espontaneamente polo alumnado, contando coa diversidade existente en cada grupo.
Apoiadas por materiais e recursos diversos, que contemplen os diferentes estilos de aprendizaxe.

MEDIDAS
Independentemente do deseño das actividades e a atención á diversidade como principio metodolóxico (propio do

profesorado) existen unha serie de medidas establecidas legalmente con vistas a responder ás situacións extremas da diversidade do alumnado:
a) Reforzo educativo: trátase dunha medida de atención á diversidade que afecta aos elementos non prescriptivos do currículo; pódese entender como un esforzo adicional que precisa realizar un alumno ou alumna temporalmente, incidindo nos contidos xa tratados, simultaneamente aos novos que se van impartindo.
O alumnado receptor de devandito reforzo non presenta necesidade específica de apoio educativo, senón que simplemente non superaría algún dos aspectos tratados. Segundo se marca legalmente, o reforzo pode ser realizado escolar ou extraescolarmente, e ser individual ou grupal.
No noso caso, e dadas as particularidades da materia, non se contempla a posibilidade de realizar apoios de aula e a cargo dun especialista, senón que se realizarán na aula co profesorado de música; o reforzo consistirá en:
A realización dunha serie de traballos de consolidación dos contidos esixibles, fóra do horario escolar, a través de fichas ou tarefas supervisadas polo profesorado.
A creación de tempos que permitan un tratamento máis individualizado nas sesións cotiás de clase, deseñando actividades de desenvolvemento para o resto da clase que permitan traballos en pequeno grupo, ou ben individuais que non esixan a atención continuada do profesorado.
establecemento dun horario de resolución de dúbidas, de recollida, entrega e previsión de tarefas, acordado previamente (trataranse de habilitar dous recreos á semana na aula de música para este fin, así como para permitir a práctica musical do alumnado).
b) Adaptacións curriculares non significativas: esta medida de atención á diversidade supón a modificación dalgúns elementos non prescriptivos ou básicos do currículo; poden ser deseñadas para unha persoa, ou ben para todo o grupo. A diferenza do reforzo educativo, estas adaptacións curriculares son previas á impartición dos contidos, polo que o profesorado adiántase á aparición de problemas, previndo (dada a capacidade do seu alumnado, coñecida a través da avaliación diagnóstica) que a actuación será necesaria para esa unidade (ou unidades) concretas.
A elaboración dunha adaptación curricular non significativa prevista para este curso afectará:
Á metodoloxía. En caso de considerar que é preciso, o profesorado:
Elaborará e entregará apuntes de apoio previos ao tema a tratar, con vistas a que o alumnado poida seguir a clase máis comodamente, sen necesidade de apuntar, favorecendo a atención ás explicacións.
Orientará no sentido de estudar en libros de texto concretos (aparte de apuntes de clase e do libro) a través do préstamo, ben desde a biblioteca da aula ou ben desde a do centro.
Ás actividades. Nese caso, o profesorado aplicará o comentado no punto de Actividades, e:
Deseñará algunhas específicas.
Diminuirá o seu número, suscitando algunhas mínimas.
Establecerá diferentes grados de consecución.
Á avaliación. En caso de consideralo preciso, a docencia:
Empregará ferramentas de avaliación diferenciadas do resto.
Eliminará as probas escritas.
Basearase máis na observación diaria e sistemática como instrumento de avaliación.
c) Adaptación curricular (AC): para esta medida de atención á diversidade, deseñada para un membro do grupo concreto (vistas as súas carencias) modificaranse os elementos básicos do currículo: os obxectivos, contidos e criterios de avaliación. Do mesmo xeito que a adaptación curricular non significativa, a AC será previa ao proceso de ensino-aprendizaxe e realizada polo profesorado que imparte clase a ese alumno ou alumna, con coñecemento do Departamento Didáctico e apoio do Departamento de Orientación. Poñerase en coñecemento da inspección as medidas tomadas. Prantéxase neste apartado a posibilidade de facer unha AC para alumnado de segundo curso da E. S.O.
En caso de levar adiante unha ACI, daráselle máis importancia aos obxectivos e contidos de carácter funcional, adaptándoos aos intereses, necesidades e capacidades do alumnado, coincidindo cos mínimos establecidos.
A elaboración dunha adaptación curricular individualizada prevista para segundo curso da E.S.O. afectará:
Aos obxectivos e contidos. Neste caso, poderase:
Priorizar uns concretos sobre os outros.
Redactar dous (ou máis) conxuntamente.
Eliminar aqueles que non se consideren mínimos, básicos ou, ata, funcionais.
A avaliación. En caso de consideralo preciso, a docencia:
Reducirá, en número ou en esixencia, os criterios de avaliación. En canto aos obxectivos, quedarán redactados así:
1. Utilizar a voz, o corpo, obxectos, instrumentos e recursos tecnolóxicos para expresar ideas, enriquecendo as súas posibilidades de comunicación.
2. Desenvolver e aplicar habilidades e técnicas que posibiliten a interpretación (vocal, instrumental e de movemento e danza) e a creación musical, individual e grupal.
3. Escoitar unha ampla variedade de obras, de distintos estilos, xéneros, tendencias e culturas musicais, apreciando o seu valor e interesándose por ampliar os seus gustos musicais.

4. Recoñecer as características de diferentes obras musicais como exemplos da creación artística e do patrimonio cultural, coñecendo a súa función e aplicando unha terminoloxía aproximada ao referirse a elas.
5. Utilizar diversas fontes de información, medios audiovisuais, Internet, textos, partituras e outros recursos gráficos para o coñecemento e goce da música.
6. Coñecer e utilizar diferentes medios audiovisuais e tecnoloxías da información e a comunicación como recursos para a produción musical, valorando a súa contribución á aprendizaxe autónoma da música.
7. Participar na organización e realización de actividades musicais desenvolvidas no centro, con respecto, interesándose polas achegas dos demais.
8. Comprender e apreciar as relacións entre a linguaxe musical e outras linguaxes, así como a aparición da música nalgunhas producións artísticas e audiovisuais, e nos medios de comunicación.
9. Elaborar xuízos e criterios persoais, mediante unha análise dos usos sociais da música, aplicándoos con autonomía á realidade cotiá, valorando a súa contribución á vida persoal e social.
10. Valorar o silencio e o son como parte integral do medio ambiente e da música, tomando conciencia dos problemas creados pola contaminación acústica e as súas consecuencias.

No que se refire aos contidos, coincidirán cos mínimos esixibles ao alumnado coa materia pendente.
En igual sentido serán modificados os criterios de avaliación:
1. Recoñecer auditivamente e situar en coordenadas xeográfico temporais aproximadas obras musicais escoitadas no aula.
2. Identificar e describir, mediante o uso de distintas linguaxes (gráfico, corporal ou verbal) os elementos e formas de organización e estruturación musical máis básicos dunha obra musical dada.
3. Comunicar aos demais xuízos persoais sobre a música escoitada.
4. Participar na interpretación en grupo dunha peza vocal, instrumental ou coreográfica, adecuando a súa interpretación á do conxunto, actuando con responsabilidade.
5. Utilizar con autonomía algún recurso tecnolóxico dispoñible, demostrando un coñecemento básico das técnicas e procedementos necesarios para gravar e reproducir música.
6. Elaborar un arranxo para unha canción ou unha peza instrumental utilizando unha serie de elementos dados.
7. Ler distintos tipos de partituras no contexto das actividades musicais do aula como apoio ás tarefas de interpretación e audición.
8. Identificar no ámbito cotián situacións nas que se produce un uso indiscriminado do son, analizando as súas causas e propoñendo solucións.
Naturalmente, a transformación dos elementos curriculares aquí presentada considérase só de forma aproximada, dado que a súa adaptación dependerá do grado de capacidades detectado no alumnado suxeito a ACI.

Para levar adiante a ACI realizaranse as necesarias modificacións nas actividades engadindo os seguintes principios:
1. Introducir unha progresión lenta e graduada na secuencia de contidos.
2. Dotar aos contidos dun enfoque interdisciplinar e globalizador que posibilite a interrelación da maior parte das materias.
3. Considerar a existencia de agrupamentos flexibles que permitan unha atención individualizada a este alumnado.

Finalmente, destacar que estas medidas de atención á diversidade serán tamén de aplicación ao tratar ao alumnado con necesidade específica de apoio educativo que o precise. Non se repetirán, polo tanto, no apartado que se lles adica.

5 Atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo
A Programación contempla un tratamento xeral do alumnado con necesidade específica de apoio educativo xa sexa por ser alumnado con trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH), con incorporación tardía ao sistema educativo, alumnado con altas capacidades intelectuais ou alumnado con necesidades educativas especiais.
As necesidades deste tipo de alumnado trataranse de forma diferenciada e individualizada, dentro das lóxicas limitacións da materia:
1. Adaptando no posible os exercicios a realizar, máxime tendo en conta a importancia dos procedementos na materia de música.
2. Deseñando actividades de reforzo (en caso de non alcanzar os mínimos previstos) ou de ampliación (se logran facilmente os obxectivos propostos).
3. Suscitando actividades substitutivas ou alternativas das propostas.
4. Rebaixando os obxectivos a conseguir (e, xa que logo, os correspondentes contidos e, sobre todo, os criterios de avaliación).

5.1 Alumnado con dificultades específicas de aprendizaxe

Para aqueles que presenten unha importante discapacidade intelectual será preciso elaborar unha ACI coa conseguinte adecuación dos elementos do currículo (ou sexa, unha reformulación dos obxectivos, co que supón de adaptación dos contidos e dos criterios de avaliación). Dado o carácter procedimental da materia, non parece probable atopar dificultades insalvables no tratamento deste alumnado.
Nos casos nos que se considere que o alumnado pode alcanzar os obxectivos da materia simplemente cun apoio máis personalizado por parte da docencia , realizarase un reforzo dentro da aula (dada a composición unipersoal do departamento de música, é imposible facelo fora da aula ordinaria). As medidas a tomar especificáronse xa ao tratar a atención á diversidade (no apartado 1.5.5.3)

5.2 Alumnado con trastorno por déficit de atención e hiperactividade (TDAH)
É relativamente frecuente a aparición de este trastorno nas aulas. Para facilitar o seu tratamento durante o curso ao discente propocionaránselle listas curtas de tarefas a realizar cunha determinada asignación de tempo, subdividindo así as actividades que realiza o resto do alumnado. Controlarase dun modo constante a súa realización no período fixado, a fin de centrar a súa atención e o seu esforzo. Nas primeiras semanas do curso centrarase máis no comportamento axeitado que na adquisición de contidos.

5.3 Alumnado con incorporación tardía ao sistema educativo
Dadas as características actuais da sociedade española prodúcense diversidade de situacións en relación a este alumnado. Os dous problemas máis destacados do tratamento deste alumnado veñen dados pola comprensión do idioma e polos costumes propios da súa cultura de orixe.
No que se refire á comprensión do idioma, traballaranse especialmente a través das actividades de canto presentes nas unidades didácticas de todos os cursos, así como poñendo un especial interese na comprensión das explicacións de clase. No caso de que fose necesario, facilitaríanse apuntes de apoio.
No que respecta aos costumes propios da súa cultura, terase especial coidado nas actividades que poidan estrañar ao alumnado, por non ser propias da súa cultura, e que si o son da nosa, tales como bailar mozos e mozas conxuntamente (como nas unidades relativas ao Ritmo ou ás de danza. Nestes casos, non se lles debe forzar a realizar a actividade, senón deixarlles que se integren aos poucos no grupo, bailando con persoas da súa mesmo sexo ou favorecendo a execución de bailes grupais sobre bailes por parellas. Paulatinamente integraráselles nas actividades habituais previstas.
Tamén se intentarán aproveitar os coñecementos destes alumnos sobre determinados aspectos do currículo (por exemplo, os referidos á música étnica, a presenza da música na sociedade, os instrumentos da súa zona...), que afectan a un importante número de unidades didácticas da nosa programación (como por exemplo A música popular, de 2º da E.S.O.)

5.4 Alumnado con altas capacidades intelectuais
No que se refire ao alumnado que posúe coñecementos musicais, aplicarase o xa explicado no punto de atención á Diversidade.
No caso dos que presentan altas capacidades intelectuais en varias materias, pero non unha específica facilidade musical, procuraráselles de forma habitual un apoio teórico a cuestións de índole procedimental, dado que a súa capacidade intelectual pediralles a xustificación de cada exercicio realizado, máxime nun curso no que os contidos procedimentais priman sobre os conceptuais.
Dado que mostran facilidade ante cuestións cognoscitivas, débeselles orientar cara á lectura musical e á audición de obras. Elaborarase un programa específico para o alumnado con maior atención a estas necesidades e faráselles participar en actividades de conxunto, tales como cantar e tocar, que favorecen a súa integración.
No momento de ter que entregar esta programación non se sabe si temos algún/algunha alumno/a con diagnosticado/a con estas características.

5.5 Alumnado con outras necesidades educativas especiais
A atención á diversidade chega ao seu máximo expoñente ao tratar ao alumnado con necesidades educativas especiais. Este tipo de discentes son persoas que presentan algún tipo de discapacidade ou ben trastornos graves de conduta.
A etapa de E.S.O. caracterízase por coincidir cunha etapa determinada polo sentido social, dominada polas relacións cos demais, a integración nun grupo, o distanciamento progresivo dos adultos (en especial dos proxenitores) e o desenvolvemento da súa propia individualidade a través da conciencia de si mesmo. Para o individuo discapacitado supón o descubrimento da súa discapacidade e a súa aceptación, polo que pode desenvolver comportamentos antisociais ou complexos de inferioridade, ou atoparse permanentemente sometido a un estado de tensión que lle leve ao esgotamento. As reaccións do individuo poden chegar a ser imprevisibles, xa que a cantidade e variedade das formas de comunicación, tanto no seu interior como co exterior, observadas polos diferentes autores que trataron estes problemas son enormes. A música pode axudarlle a asumir o seu problema, favorecendo a capacidade de

expresión e de comunicación e aportando un aumento da súa autoestima co feito creativo.
As medidas concretas de actuación co alumnado con necesidades educativas especiais xa foron tratadas no punto de atención á diversidade, polo que non se repiten aquí. En función das súas particularidades, detectadas a partir da avaliación inicial ou diagnóstica, e sempre en contacto co resto de profesionais docentes a través da titoría, supervisado polo departamento de orientación e contando co informe médico correspondente, realizarase unha programación adecuada ás posibilidades reais do alumnado discapacitado. Para iso partirá dunha avaliación diagnóstica ou inicial completa, facendo constar na ficha do alumnado afectado os datos que se consideren de interese.
En canto aos que presentan trastornos de conduta, pode ser conveniente partir da realización de actividades específicas, coidando que non sexan excitantes nos casos de hiperactivos/as. Manterase un clima afectivo adecuado no aula, favorecendo a integración do alumnado. No caso de que sexa preciso, considerarase a oportunidade de realizar reforzo ou unha adaptación curricular non significativa, modificando os elementos metodolóxicos precisos, especialmente no caso dos agrupamentos, e a atención personalizada. Para atender ao alumnado con estas características deseñaranse actividades para o resto que non precisen da atención do profesorado (fichas, composición, etc.).
Máis complexo resulta describir actuacións concretas co alumnado que presenta discapacidade física, dados os casos posibles existentes, dado que no momento de entregar esta programación non se dispón aínda de datos sobre o alumnado dos diferentes cursos. Este tipo de alumnado pode precisar unha adaptación dos recursos materiais, tales como baquetas e instrumentos (extensores, suxeición no caso de agnesias ou malformacións, discapacidades motoras nas articulacións superiores, falta de control muscular...), asentos (necesidade de cadeira de rodas), así como de ubicación e colocación do aula (como no caso dunha discapacidade de índole visual).
Tomando como punto de partida os Bloques de Contido, atopamos unha serie de barreiras na educación das persoas discapacitadas físicas. Os puntos afectados poden ser a coordinación óculo-manual, a relación entre a mente e o movemento, a posibilidade de movemento con e sen desprazamento, a apreciación do son, a apreciación da escritura musical e o control da voz. Xa que logo, tomaranse as medidas oportunas para solventar estes problemas, dependendo tanto da discapacidade como do carácter da unidade didáctica tratada.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Instrumentos dotación de aula e teclado individual para todo o alumnado
Aula Edixgal
Programa de edición de partituras
Materiais do Repositorio Abalar
Programa edición de audio

Instrumentos habituais das dotacións de aula: Orff, pequena percusión, etc
O alumnado tamén dispón de frautas de pico e pequenos pianos.
Programas de edición de partituras e audio da maqueta Abalar
Material do Repositorio Abalar que se pode descargar e utilizar na Aula Virtual

Levamos anos formando parte do programa Edixgal, e aínda que os materiais deixan moito que desexar, botaremos man de aqueles que nos poidan axudar no traballo co alumnado.
Esperamos que mais editoriais entren a participar no programa para ter un maior abano de posibilidades a hora de escoller o material que ofertar.
O departamento achega na aula edixgal o material que se foi elaborando durante anos.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

A Avaliación inicial no 3º curso de ESO terá por obxecto averiguar os coñecementos musicais e dancísticos previos que aprendeu e lembra o alumnado do curso anterior.
Con estas actividades comprobaremos as destrezas adquiridas en anteriores cursos.
1. Realizaranse exercicios de interpretación melódica con acompañamento harmónico. Esta actividade será realizada por imitación. Utilizaremos para iso as placas, a pequena percusión ou obxectos de son, ou outro instrumento que consideremos idóneo. Con esta tarefa comprobaremos as destrezas motrices aplicadas á rítmica, á memoria harmónica e melódica, ao sentido do pulso ou á capacidade de escoita para adecuarse ao conxunto.
2. Realizaranse exercicios de lectura rítmica e melódica, e interpretación de pequenas partituras (4/8 compases). Con esta actividade avaliaremos o grao de interiorización rítmico-melódico e a capacidade de interpretación dos códigos da linguaxe musical. Para a interpretación usaranse os instrumentos de placas ou a frauta doce.
3. Proba escrita de análise de partitura (8 compases). O alumnado identificará e describirá todos os símbolos que recoñece nela e realizará unha análise melódico-rítmica da mesma
4. Proba escrita de respostas breves dos contidos básicos da música en relación á linguaxe musical e á historia da música.
Con estas actividades de avaliación o alumnado informaranos sobre os coñecementos previos que posúe e o grao de asimilación. Para avaliar as actividades prácticas usaremos táboas de indicadores específicas con diferentes items que reflictan as capacidades psicomotrices, rítmicas, auditivas e interpretativas do alumnado. As probas prácticas daranos a información dos coñecementos teóricos do alumnado.
Outras cuestións como as destrezas no movemento e danza ou o manexo da tecnoloxía irémolas avaliando nas sucesivas unidades.
Á luz dos resultados da avaliación inicial decidiremos aplicar a programación tal e como foi deseñada ou realizar as correspondentes e necesarias adaptacións.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	**15**	**15**	**15**	**15**	**15**	**10**	**15**	**100**
Proba escrita	65	40	50	45	40	25	0	**38**
Táboa de indicadores	35	60	50	55	60	75	100	**62**

Criterios de cualificación:

Debido a que a materia é altamente procedimental os criterios de cualificación serán os seguintes:
1. Contidos teóricos: puntuarase de 0 a 10 as actividades de avaliación dos contidos de cultura musical, da análise de partituras, das audicións comentadas e dos contidos teóricos da linguaxe musical, sendo logo un 60% da nota final.
O exame escrito contará con algunhas preguntas tipo test e outras de redacción, explicación de contidos e de análise de audicións ou partituras. Farase un exame trimestral, puidendo se fose necesario realizar exames parciais por unidades, e facer a media entre todas as actividades de avaliación escritas do trimestre.
O exame teórico poderá ser adaptado segundo os casos de necesidades educativas especiais ou atención á diversidade especificados e acordados co departamento de orientación e os informes pertinentes presentados polas familias.

2. Contidos prácticos: puntuarase de 0 a 10 as actividades de interpretación instrumental, vocal exercicios prácticos de lectura rítmica/melódica, traballo na aula e na casa, os traballos a presentar, etc sendo logo un 40% da nota final.
A parte práctica avaliarase mediante a observación sistemática con táboa de indicadores ou rúbricas.

En relación á interpretación instrumental hai que ter en conta os diferentes niveis do alumnado, polo que o profesorado facilitará no posible as medidas necesarias para aquel alumnado que o precise (dispoñibilidade horaria no recreo, adecuación das partituras ao nivel, etc.).
Para poder superar unha avaliación será preciso acadar un mínimo dun 5 (non será necesario aprobar todas as unidades didácticas sempre que a nota final da avaliación sea igual o superior a 5).
A avalición final será o resultado da aplicación das seguintes porcentaxes dos tres trimestres:
- 1º Trimestre: 30%
- 2º Trimestre: 30%
- 3º Trimestre: 40%

Cando a nota de cada avaliación ou final dea números con decimáis, se estes están por debaixo de 0.5 tenderase a nota enteira inferior, e se están por enriba de 0.5 tenderase a nota enteira superior, por exemplo, se a media é de 7.3 a nota será 7; se a media é 7.7 a nota será 8.
Para poder superar a materia ao final do curso, non será necesario ter aprobadas todas as avaliacións, sempre que a media aritmética das tres avaliacións sexa igual o superior a 5.
Previo remate do curso, o alumnado e as familias recibirán un informe de evolución académica, no que constará a cualificación da terceira avaliación (definitiva) e a cualificación final do curso (provisional) e as actividades e/ou probas que debe facer o alumnado ata final de curso para manter ou mellorar esa cualificación.
INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN
1. Probas escritas adaptadas aos contidos de cada UD. Ditas probas serán fixadas coa suficiente antelación acordando a data entre o alumnado e o profesorado da materia. Caso de que non haxa acordo prevalecerá a decisión da profesora que seguirá criterios didácticos ao respecto. Pola outra banda, estas probas escritas poderán ser adaptadas segundo as necesidades educativas especiais ou atención á diversidade especificados e acordados co departamento de orientación e os informes pertinentes presentados polas familias.
2. A práctica musical, que ten un peso moi importante nesta materia, avaliarase mediante a observación sistemática con táboa de indicadores ou rúbricas. Dita práctica será valorada tanto na clase como en exercicios puntuais que terán que facer desde casa (gravaranse interpretando pequenas pezas musicais co teclado, coreografías, etc.). En relación á interpretación instrumental hai que ter en conta os diferentes niveis do alumnado, polo que o profesorado facilitará no posible as medidas necesarias para aquel alumnado que o precise.

Criterios de recuperación:

O alumnado que acade unha cualificación inferior a 5 en calquera das avaliacións realizará actividades de recuperación dos contidos teóricos e/ou prácticos da materia non superada. Estas actividades corresponderán aos contidos teóricos e prácticos non superados e poderán ser de dous tipos:
1. Actividades novas deseñadas para tal fin no caso de que o alumnado realizase todas as previas e non as superase. O deseño destas actividades responderá aos contidos non superados e á metodoloxía aplicada.
2. Actividades repetidas das realizadas ao longo do curso con cualificación negativa ou non presentadas. -Criterios de cualificación das actividades de recuperación dos contidos teóricos e prácticos: O profesorado informará ao alumnado das actividades de recuperación que ten que realizar para acadar unha avaliación positiva na materia. As novas cualificacións obtidas nas actividades de recuperación utilizaranse para facer un novo cálculo das notas das avaliacións, e a correspondente á avaliación final, seguindo os criterios de cualificación establecidos na programación.
No período lectivo entre o 09 e o 20 de xuño:
O alumnado cunha nota final provisional inferior a 5 terá a opción de lograr unha cualificación positiva, superando unhas probas (teóricas e prácticas) de recuperación. Ditas probas serán individualizadas porque cada alumno/a terá que recuperar só as unidades didácticas que teña suspensas ata ese momento.
O alumnado cunha nota final provisional superior a 5 poderá aumentar a súa nota 1 punto:
-Coa realización dunha proba tipo test dos contidos impartidos durante o curso, que incluirá tamén os impartidos entre o 9 e o 20 de xuño.
Melloraría ata 1 punto sempre que a cualificación da proba fose positiva. A mellora realizaríase da seguinte forma:
- se non chegas ao 5 quedas como estabas
- do 5 ao 5,49 subimos un 0,1 puntos na media
- do 5,5 ao 5,99 subimos un 0,2 puntos na media
- do 6 ao 6,49 subimos un 0,3 puntos na media
- do 6,5 ao 6,99 subimos un 0,4 puntos na media
- do 7 ao 7,49 subimos un 0,5 puntos na media
- do 7,5 ao 7,99 subimos un 0,6 puntos na media
- do 8 ao 8,49 subimos un 0,7 puntos na media
- do 8,5 ao 8,99 subimos un 0,8 puntos na media

- do 9 ao 9,49 subimos un 0,9 puntos na media
- do 9,5 ao 10 subimos un 1 punto na media

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

Como esta materia non ten continuidade no curso de 4º ESO, para a recuperación da materia de 3º pendente elaborarase un plan de recuperación de pendentes anual no que se establecerán unhas reunións mensuais para poder comunicarse co alumnado e informarlle das tarefas a realizar na preparación das probas teóricas de febreiro e maio e dos traballos prácticos musicais a entregar.
Este plan de recuperación terá en conta os criterios de cualificación contemplados nesta programación. Será necesario acadar unha nota igual o superior a 5 para considerar recuperada a materia pendente.
Naqueles casos que se necesite, establecerase dacordo co departamento de orientación, un plan de reforzo e adaptación aos casos de necesidades específicas de apoio educativo e atención á diversidade, adaptando os contidos, os exames e incluso o tempo dado para resolver ditas probas segundo cada caso concreto.

6. Medidas de atención á diversidade

Prestaremos especial atención ao alumnado con necesidades específicas de apoio educativo, ofrecendo diferentes formas de organización dos espazos e tempos da clase, e metodoloxías variadas que permitan a todo o alumnado seguir as explicacións e actividades propostas.
O obxectivo fundamental é asegurar a normalización, inclusión e non-discriminación deste alumnado coa fin de que poida acceder a unha educación de calidade con igualdade de condicións.
Este curso imos ter desdobre no grupo de 3º diversificación, o cal é algo moi importante para poder ofrecerlles unha metodoloxía axeitada ás necesidades dun grupo destas características. O obxectivo fundamental é asegurar a normalización, inclusión e non-discriminación deste alumnado coa fin de que poida acceder a unha educación de calidade con igualdade de condicións.
Para garantir un apoio adecuado a este alumnado é fundamental establecer canles de colaboración entre o diverso profesorado que intervén na súa educación, e organizar os recursos persoais e materiais do centro coa fin de desenvolver actividades encamiñadas á inserción e promoción.
Estudiaranse as circunstancias concretas de cada caso, con especial atención ao alumnado con dificultades de aprendizaxe, tendo en conta os diferentes ritmos e estilos de aprendizaxe, establecendo as liñas educativas a seguir e garantindo así os apoios necesarios. Para elo, a función da coordinación entre docentes, alumnado e familias é fundamental a través da titoría.
Poderanse realizar adaptacións curriculares e organizativas ofrecendo entre outros, programas de reforzo ademáis de medidas de apoio personalizado para o alumnado con necesidade específica de apoio educativo, e para aqueles que permanezan un ano máis no mesmo curso, coa fin de permitir a todo o alumnado o desenvolvemento das competencias clave previsto no perfil de saída e a consecución dos obxectivos xerais da educación secundaria obrigatoria, así como alcanzar o máximo desenvolvemento das súas capacidades persoais.
Con todo, para a atención á diversidade do alumnado de educación secundaria obrigatoria estarase ao disposto na lexislación vixente na Comunidade Autónoma de Galicia.
Algunhas posibles ferramentas para organizar a atención á diversidade serían:
1. Organizar ao alumnado en diferentes agrupamentos nas actividades segundo os seus intereses e motivacións.
2. Utilizar materiais variados en ditas actividades: escritos, audiovisuais, etc.
3. Aplicar diversas técnicas e metodoloxías para explicar un mesmo contido.
4. Manter o contacto permanente con este alumnado a través de entrevista persoal e titorías coas familias para saber que parte da asignatura cóstalles máis seguir.
5. Ofrecerlle tempo extra para asimilar as explicacións (por exemplo algún recreo a semana para consultar dúbidas) e para resolver probas específicas.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7
ET.1 - Comprensión lectora	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Creatividade	X	X	X	X	X	X	X
ET.3 - Autonomía	X	X	X	X	X	X	X
ET.4 - Traballo en equipo, emprendemento social e empresarial	X	X	X	X	X	X	X
ET.5 - Igualdade entre sexos	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Consumo responsable: fomento do espírito crítico	X	X	X	X	X	X	X
ET.7 - Respeto mutuo: educación emocional e en valores	X	X	X	X	X	X	X
ET.8 - Expresión oral e escrita	X	X	X	X	X	X	X
ET.9 - Competencia dixital e comunicación audiovisual	X	X	X	X	X	X	X

Observacións:

- Comprensión lectora: Traballarase principalmente través dos textos para aprender os contidos teóricos.
- Creatividade: traballarase a través da composición de exercicios e pezas propias de percusión corporal, uso de tecnoloxías, creación de letras, improvisación...
- Autonomía: traballarase de actividades de improvisación, creación de contidos e proxectos propios tanto a nivel individual como grupal.
- Traballo en equipo, emprendemento social e empresarial: Actividades que implican creación de proxectos grupais.
- Igualdade entre sexos:Utilización de obras de diversos estilos e épocas compostas tanto por homes como por mulleres, fomentando especialmente o repertorio composto por mulleres e intérpretes femininas.
- Consumo responsable: fomento do espírito crítico. A través da comprensión dos elementos que conforman a música e dos distintos estilos e xéneros musicais o alumnado conformará unha opinión obxectiva e crítica e isto contribuirá a fomentar un consumo musical responsable
- Respecto mutuo: educación emocional e en valores. Actividades musicais grupais nas que é primordial respectar as producións musicais dos demáis e axudarse mutuamente para conseguir un son de conxunto.
- Expresión oral e escrita: A través da redacción de textos explicativos e traballos de exposición oral como por exemplo explicar os parámetros que conforman o son, a forma dunha canción, a importancia do silencio na nosa saúde e nas nosas vidas, etc.
- Competencia dixital e comunicación audiovisual:a través da creación de músicas con ferramentas dixitais e de eventos musicais que engloben non so música e danza, senón tamén propostas audiovisuais que as acompañen, creando así unha performance global.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Actuacións públicas	Intentaremos que a pezas musicais traballadas ao longo do curso se poidan executar en público.			X
Asistencia como público a un concerto didáctico	Propiciarase a asistencia do grupo a un concerto didáctico, para poñer en práctica as normas de comportamento aprendidas na clase, así como vivr a experiencia de escoitar música en directo.	X	X	

Observacións:

A temporalización colocámola como unha referencia, pois a asistencia aos concertos vai depender da oferta musical da zona

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Ben ou acadado / Regular ou mellorable / Mal ou non acadado
Ben ou acadado / Regular ou mellorable / Mal ou non acadado
Ben ou acadado / Regular ou mellorable / Mal ou non acadado
Ben ou acadado / Regular ou mellorable / Mal ou non acadado

Descrición:

A programación é un documento aberto e susceptible de cambios segundo observemos os procedementos que funcionan e os que non. Debe revisarse cada ano coa fin de adaptala mellor á realidade das aulas. A posta en práctica de dita programación é o que nos permite mellorala, recollendo a través dos procedementos de avaliación da propia programación e da práctica docente, a información necesaria para reformala. O proceso de avaliación da propia programación e da práctica docente realízase dentro do Departamento coa información recollida polos docentes sobre diferentes aspectos do desenvolvemento da mesma, que debería incluír unha valoración/avaliación dos estudantes, do seu propio proceso de ensino-aprendizaxe, que pode realizarse a través dun cuestionario ou unha entrevista con cada alumno a final e curso. Algúns dos ítems a contemplar para avaliar a propia programación e a práctica docente mediante rúbrica son os seguintes:

- Comprobarción dos obxectivos propostos: se estes se adaptan ao curso correspondente, se se poden acadar coas unidades propostas, a porcentaxe de alumnado que consegue ditos obxectivos, etc.
- Idoneidade das unidades didácticas propostas: se hai correlación entre obxectivos, contidos e criterios de cualificación nestas, a correción da temporalización. e se contribúen realmente a acadar as competencias clave.
- Utilidade materiais didácticos empregados: comprobar se o alumnado os entende, se son variados, se están adaptados para o alumnado con necesidades educativas específicas e de apoio educativo, se inclúen TIC, etc.
- Valoración dos criterios e instrumentos de avaliación e cualificación: se son útis e precisos, se os instrumentos de avaliación inclúen métodos cualitativod e cuantitativos, se se inclúen procedementos de recuperación, etc.
- Grao de implicación dos estudantes no proceso de ensino-aprendizaxe: coñecen os obxectivos propostos, o repertorio e actividades parécenlles adecuados, coñecen os criterios de avaliación e cualificación, etc.
- Tido en conta o anterior, elaboración de propostas de mellora.

Os ítems anteriores avaliaranse mediante os indicadores ben ou acadado, mal ou non acadado e regular ou mellorable no caso de que sexa acadado pero que se poida revisar e mellorar.

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

Para o seguimento da programación, avaliación desta e propostas de melloras utilizaremos unha táboa de indicadores considerando os ítems expostos no punto anterior: "avaliación do proceso de ensino e práctica docente" , valorando para cada un deses ítems o grao de consecución e facendo propostas de mellora naqueles puntos que se observen carencias. Así o procedemento de seguimento e avaliación da programación e da práctica docente farase mediante táboas de indicadores, ficha con preguntas a cubrir polo alumnado e entrevista persoal co alumnado.
A partir da análise dos datos extraídos destes procedementos de seguimento, faranse as correspondentes propostas de mellora.
Dito seguimento farase trimestralmente acordando en reunión de departamento os cambios a introducir na programación a través da aplicación proens en cada trimestre e a final de curso de cara ao ano seguinte.

9. Outros apartados